Fem fæle faktorer

De viktigste truslene mot det norske huset kan sammenfattes i fem punkter: Fukt, sopp, kryp, frost og sol. Det er nær sammenheng mellom flere av dem.

Av ifi.no

1. Fukt

Luftfuktighet er målestokken for hvor mye vanndamp det er i lufta. Du møter som regel begrepet "relativ luftfuktighet". Den relative luftfuktigheten er et uttrykk for hvor mange prosent vann det er i lufta.

Vann fra lufta kan finne veien inn i vegger og andre steder der det ikke så lett fordamper. Et klassisk eksempel er et baderom med utette vegger. Den fuktige lufta finner veien ut gjennom den minste sprekk. Lufta blir til vann når den møter kaldere bygningsdeler utenfor.

Det er derfor alle som arbeider med bygninger bør være svært opptatt av hvordan vannet i lufta oppfører seg, og hvor det blir av under ulike temperaturforhold. God ventilering er ett av svarene.

Det er heller ikke dumt å bruke luktesansen når du er på inspeksjonshuset rundt huset. Råte har ofte en emmen og litt søtlig duft som du lett kjenner igjen. Snus deg fram til hvor!

2. Sopp

Hadde det ikke vært for mugg- og råtesoppene, hadde ikke kondens og vann vært noe stort problem for

norske boligeiere. Men råte er som rust: Den sover aldri. Lufta rundt oss er full av soppsporer. Når forholdene ligger til rette for det, begynner råtesoppene å formere seg. De fleste sopparter krever fuktighet for å vokse og trives.

Soppen har to fiender:

Mye lys og luftgjennomstrømning. UV-lys, som finnes i sollys, dreper mugg. En relativ luftfuktighet under 45 prosent minsker veksten av mikroorganismer kraftig.Råtesoppene lever av dødt, organisk materiale - som det ubeskyttede trevirket på huset ditt.Ekte hussopp

Ekte hussopp er en brunråtesopp, og verstingen blant soppene. Grunnen er at denne råtesoppen er i stand til å bære med seg det vannet den trenger for å vokse. I prinsippet kan den derfor sette seg i tørre konstruksjoner og fukte dem ned, for å fremme sin egen vekst. Og den vokser fort - mange millimeter i døgnet. Ekte hussopp liker seg spesielt godt i treverk i kontakt med jord, murverk og annet som gir stabil fukt.

Råtesopp

Råtesoppen spiser cellulosen i treet. Dermed krymper veden og sprekker. Den ser ofte ut som små terninger i klaser. Treet er sprøtt, henger dårlig sammen og mister fort bæreevnen. Ekte hussopp er avhengig av å nøytralisere en syre den selv produserer. Derfor vil den opptre i samband med murverk eller annet materiale som er basisk.

Kjellersopp

Hussoppen starter med å danne et slør utenpå veden, et hvitt belegg som det noen ganger kan dryppe vann fra. Etter hvert blir belegget som en gulgrå hinne, med strenger som soppen bruker til å frakte vann med. I verste fall er det billigere å bygge nytt hus enn å stoppe et langt framskredent hussoppangrep. En vanlig boligforsikring dekker ikke slike skader, du må ha en hussoppforsikring på toppen.

Råd mot all sopp:

Kjellerrom uten vinduer og krypkjellere er stabilt fuktige, dersom avluftingen ikke er god. En krypkjelleravfukter kan være en god forsikring. Treverk og ved bør aldri lagres på slike steder. Det samme gjelder papir og tekstiler.Hold alle kjellerrom ryddige.Bygg ikke inn kjellerrom. Det skal alltid være mulig å komme til i dem og inspisere.Selv om råtesopp er den vanligste sopptypen, angripes treverket også av andre soppslag.

Svertesopp

Svertesopp kan vi lettest oppdage som svarte prikker på lyse flater. Svertesoppen øker ofte faren for et påfølgende råtesoppangrep.

Tåresopp

Vanlig tåresopp er en råtesopp som danner fruktlegemer relativt tidlig i skadeforløpet. Vanlig tåresopp ser du som små, runde puter på overflaten av det skadde treverket. Fargen er ofte gul, den varierer fra lys blekgul til rødlig eller oransje. Diameteren er fra 1 til 5 millimeter. De skrumper inn til mørkere flekker under tørke. Da er den vanskeligere å se. Men hvis panelet fuktes litt, vil fruktlegemene straks svelle opp.

3. Skadedyr

Ingen norsk bolig har garanti mot skadedyr. Rotter og mus søker seg alltid mot menneskene. Der kan det være mat å finne. Som regel etterlater slike gnagere seg synlige spor. Da er det bare å finne fram fellene eller skaffe seg katt. Andre skapninger er vanskeligere å oppdage. Husbukken er en bille som nesten alltid er inne i trevirke. Larvene kan gnage i årevis og plutselig bryter store trebjelker sammen.

Stokkmaur

Stokkmaur bygger maurtuer i treverk. Noen er også så moderne at de bygger i isopor.

Borebiller

Borebillene gir markstukne hus og møbler.

Rotter og mus

Rotter og mus holder du borte ved å sikre alle åpninger med metallnett. Rørgjennomføringer inn i huset utenfra sikres med betong eller galvaniserte plater. Er det åpninger i kjellergulvet, skal de være sikret med fastmonterte, tette lokk - helst av metall.

Edderkopper

Edderkopper er egentlig ikke skadedyr, men de store i kjelleren er ikke så hyggelige å møte. Hvordan holder du dem unna?

Tett sprekker i kjelleretasjen. Husk at vegetasjon nær bygningen gir dem et oppholdssted mens de venter på å ta seg inn. Ha helst ikke noe som vokser på eller like ved veggen. Av samme grunn skal

plenen være kortklippet.Edderkopper liker ikke gult lys, så det er en god løsning for utendørsbelysning nær vinduer, dører og ventiler.Edderkopper vil gjemme seg. Fjern gjemmesteder som esker og poser langs veggen.Fjern alt edderkoppene lager; nett og eggkurver er lette å finne. Bruk støvsuger. Tett støvsugerposen godt, og kast den etter hver edderkopprunde.Saksedyr er en typisk høstgjest som kan stoppes på samme måte. Dessuten kan du fange dem i opp-nedsnudde blomsterpotter med treull i. Saksedyrene tiltrekkes også av fuktige biter av bølgepapp.

4. Frost

Frost og vann er en dårlig kombinasjon. Isen har en voldsom sprengkraft. Det vet alle som har glemt igjen en blomsterkrukke med vann i. Når vinteren kommer, går den i stykker.

Sjekk at takrenner og nedløp fungerer, også om vinteren. Noen ganger kan vannet fryse i takrenna, fordi den har vært dårlig renset.Skal du montere dreneringsslanger i enden av takrennene? Regnvannet fra takrennene bør ledes bort fra huset, slik at det ikke bidrar til issprenging nær grunnmuren.Utepeisen er en frostkandidat! Se an den og annet frittstående murverk. Legg eventuelt beslag eller presenning over, dersom det er muligheter for at vann kan renne ned i konstruksjonen og fryse der.

5. Sol

Sol og treverk går dårlig sammen. UV-strålene i sollyset gjør den synlige jobben. Først gulner de treet, så blir det gulbrunt. Til slutt får vi den overflaten vi kjenner som værgrått. Det grå er en hinne ytterst. Du står egentlig og ser på nedbrutte cellulosefibre. Fibrene beskytter treet innenfor. Men overflaten verner bare mot mer lysnedbrytning. Regn og kondens har nå fått fri vei innover. Regnet får god hjelp av vinden. Treet sveller, det tørker og det krymper. Dermed sprekker det også, det vrir seg og gir fri adgang til råte og annen sopp.

Vokt deg for ideen om at ubehandlet trevirke er en god løsning. Gå aldri med på forslag som består i å la trevirket brytes ned.

Mye av årsaken til at vakre grå naust og buer likevel blir stående i hundre år, er at de har full gjennomlufting. Det skal ikke bo folk der, så da tåles glissent panel. Slik er det verken med hytta di eller huset ditt.

Fuktmåleren forteller

Hvordan kan vi vite at panelveggen eller terrassebordene er tørre nok til behandling? En fuktmåler kan være god å ha.

Fuktmåleren har to pinner du stikker inn i endeveden i treverket. En lettlest skala gir en god pekepinn om hvor mye fukt det inneholder - i prosent. Fuktmåleren har en avmerking, for eksempel med grønn og rød sone, for å vise hva som er akseptabelt.